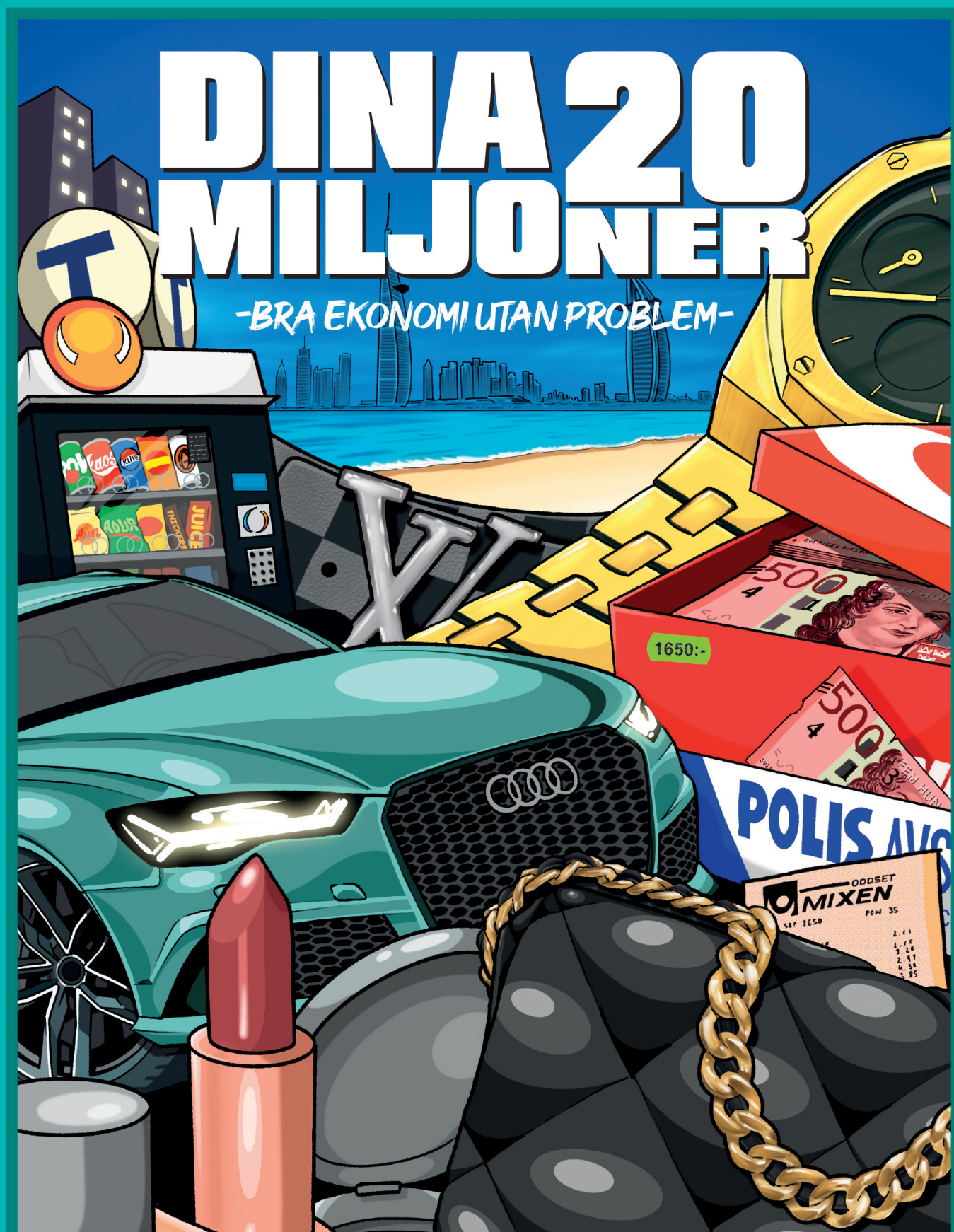

Lärarstöd av Pär Sahlin

NATUR &
KULTUR

AMETIST AZORDEGAN & JONNA FYHR

Lärarstöd till

DINA 20 MILJONER

Av Pär Sahlin

Det här är en lärarhandledning till boken *Dina 20 miljoner – Bra ekonomi utan problem* av Ametist Azordegan och Jonna Fyhr.

Illustrationerna i boken är gjorda av Felix Paulin. Boken ges ut av bokförlaget Natur & Kultur. I lärarhandledningen finns tankar, idéer och förslag på hur du kan arbeta med boken tillsammans med dina elever. Lärarhandledningen riktar sig till elever på högstadiet och gymnasiet.

Om boken

Dina 20 miljoner är boken för dig som vill fatta smarta beslut kring pengar. Den förklarar hur pengar verkligen funkar, vilka fällor du ska undvika och vilka beslut som kan förändra ditt liv. Men du får också ta del av berättelser från unga som jagat pengar, testat gränserna, kraschat ekonomiskt och rest sig igen. Om hur pengar hänger ihop med känslor, frihet, självförtroende och kärlek. Och framför allt – hur du kan bygga det liv du verkligen vill leva genom att göra smarta ekonomiska val.

Dina 20 miljoner är en del av stiftelsen Juice Studios satsning på ekonomisk läsförståelse för att minska skuldsättningen bland unga. Boken vänder sig till ungdomar och ger dem verktyg för att fatta smarta ekonomiska beslut.

Boken har tagits fram av stiftelsens Juice Studios ordförande Ametist Azordegan, skribenten Jonna Fyhr och illustratören Felix Paulin. I boken medverkar även Davor Vuleta, privatekonomisk talesperson på Kronofogden och doktor i rättssociologi, samt docent Anders Anderson, forskare i finansiell ekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm.

Om lärarhandledningen

I lärarhandledningen presenteras hur du tillsammans med dina elever kan arbeta med boken före, under och efter läsningen. Här finns uppgifter där eleverna får möjlighet att reflektera och samtala om bokens innehåll och göra kopplingar till sig själva, sin omvärld och andra texter. I lärarhandledningen finns också förslag på hur du kan dela upp läsningen i mindre läsavsnitt. Efter varje delavsnitt finns frågor och uppgifter som hör till avsnittet samt en lite större uppgift som bygger på det som eleverna har läst. Sist i handledningen finns en slutuppgift som eleverna kan arbeta med efter läsningen.

Bokens tema och struktur

Dina 20 miljoner är en bok som vill stötta ungdomar att fatta kloka beslut kring pengar. Boken förklarar bland annat hur smarta ekonomiska val kan leda till ett gott liv medan dåliga ekonomiska val kan leda till jobbiga livssituationer. Boken fungerar utmärkt att arbeta med i flera ämnen som hem- och konsumentkunskap, samhällskunskap, matematik och svenska. *Dina 20 miljoner* består av 17 kapitel där varje kapitel tar upp olika privatekonomiska aspekter som till exempel skulder, avbetalningar, svarta pengar, aktier och fonder. I boken finns även autentiska berättelser från unga människor kopplat till bokens innehåll.

Reflektera och samtala

Att låta eleverna reflektera och samtala över det lästa före, under och efter läsningen fungerar som ett stöd för dem att förstå och ta till sig bokens innehåll. Samtalen kan röra allt från att reda ut olika ekonomiska begrepp, förklara orsaker till och konsekvenser till av varför människor hamnar i skuldskuldsatthet, till att delge sina egna erfarenheter och upplevelser kopplade till bokens innehåll. Frågorna i handledningen ska diskuteras med stöd i bokens resonemang om samhälleliga och struk-

turella villkor. Syftet är att synliggöra komplexa samband och undvika förenklade eller generaliserande tolkningar.

Använd dig gärna av samtalsmodeller som uppmuntrar eleverna att våga prata och delge sina tankar, till exempel EPA-modellen där eleverna först funderar Enskilt, sedan i Par för att därefter diskutera gemensamt med Alla.

Före läsningen

Här följer förslag på uppgifter att göra före läsningen.

Samtala gemensamt kring frågorna.

1. Vilka tankar får du av bokens titel och undertitel? Vad tror du att titeln syftar på?
2. Vad föreställer omslaget? På vilket sätt tycker du att bokens titel och omslagsillustrationer hänger samman?
3. Vad heter författarna till boken? Vad får du veta om dem i baksidestexten?
4. Vad tror du att boken kommer att handla om utifrån den information som du får av bokens omslag och baksidestext?
5. Läs de två förorden på sidorna 8–11. Varför har Ametist Azordegan skrivit boken? Varför tycker Davor Vuleta att det är viktigt att samhället tar ett tydligare ansvar för att rusta barn och unga med ekonomisk kunskap och motståndskraft?

Mina pengar

Samtala gemensamt kring frågorna.

1. Vad använder du dina pengar mest till?
2. Hur gör du för att hålla koll på dina pengar och din ekonomi? Har du några strategier för att få pengarna att räcka?
3. Hur skulle du göra om du hade ont om pengar och dina kompisar

vill ha med dig på en grej som kostar pengar?

4. Hur lätt/svårt är det att prata med vänner om pengar och ekonomi?

5. Vad skulle du göra om du hade 20 miljoner?

Under läsningen

Här nedan följer förslag på uppgifter och frågor att arbeta med under läsningen. Samtala gemensamt och/eller låt eleverna besvara uppgifterna och frågorna på egen hand.

Läsavsnitt 1, sidan. 12–25

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. I berättelsen ”Skulden” (s.12–15) berättar Khalid om när polisen tog hans jacka och väska. Varför tog polisen hans saker? Förklara ordet utmätning med hjälp av exempel från texten om Khalid.

2. Vad menas med begreppet humankapital? På vilket sätt hänger begreppet humankapital samman med bokens titel ”Dina 20 miljoner”?

3. Förklara hur utbildning, ordning på sin ekonomi och att leva ett stabilt liv kan vara avgörande för ditt humankapital. Ge exempel från boken.

4. På vilket sätt menar bokens författare att begreppen konsumtion och självkänsla hänger ihop med varandra? Ge exempel från berättelsen ”Därför köper vi saker” (s. 22–23), där Hamza berättar om sin konsumtion när du förklarar.

5. Vad är skillnaden mellan ”behöver” och ”vill ha” när det gäller konsumtion? Ge exempel från dina egna köpvanor. Vilken av din egen konsumtion sorterar du in under rubrikerna ”Behöver” och ”Vill ha”?

6. Hur påverkas dina köpvanor av reklam som du möter i sociala medier, i tv och tidningar? Ge exempel från ditt liv där du har blivit påverkad att köpa/vilja köpa på grund av reklam.

Uppgift 1 - Gör en budget

Gör en budget utifrån hur din ekonomi ser ut. Vilka inkomster har du? Exempelvis veckopeng, månadspeng, barnbidrag, studiebidrag, studielån, extrajobb, sommarjobb, andra bidrag. Vilka utgifter har du? Exempelvis månadskort, kläder, mat, godis, aktiviteter, skulder till andra. Hur mycket pengar har du över/går du back varje månad? Vad gör du med pengarna som du får över? Kan du göra något för att förändra din ekonomi om du går back varje månad?

Läsavsnitt 2, s. 26–43

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Vad menar Felicia i berättelsen ”Köp nu, problem sen” (s. 26–28) när hon säger att hon lever i ”en slags ekonomisk illusion”?
2. Vad menas med att handla på kredit?
3. Vad är avbetalning för något och varför är det nästan alltid dyrare än att betala direkt?
4. På vilket sätt kan ränta vara både en extra kostnad och en belöning?
5. Varför är det klokt att ge sig själv betänketid inför ett större köp?
6. Förklara begreppet svarta pengar.
7. I berättelsen ”Svarta pengar” (s. 38–39) säger Simon att pengarna han tjänar från gatan ändå inte spelar någon roll eftersom han ändå inte kan köpa det han vill ha. Vad menar han med det?
8. Vad är penningtvättslagen för något och hur hör den samman med svarta pengar?

Uppgift 2 – köpa en mobil

Du vill köpa en ny mobil. Mobilbutiken erbjuder räntefri avbetalning på mobilen i 36 månader men kräver att du binder ditt abonnemang i 24 månader. Vilka för- och nackdelar finns det med att köpa mobilen på detta sätt?

Läsavsnitt 3. s. 44–57

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Varför hamnar Kevin i berättelsen ”Från faktura till betalningsanmärkning” (s. 45–46) hela tiden i nya ekonomiska problem? Vilka råd skulle du vilja ge honom?
2. Vilka är de samhälleliga och/eller strukturella orsakerna till att personer med invandrarbakgrund är överrepresenterade bland skuldsatta i Sverige? Vad kan man göra för att förändra det?
3. Förklara följande begrepp: faktura, förfallodatum, betalningspåminnelse, förseningsavgift, inkasso, inkassoavgifter, Kronofogden, betalningsanmärkning och utmätning.
4. Ge exempel på några sätt som en person kan göra om hen inte kan betala en faktura på utsatt tid.
5. Vilka negativa ekonomiska konsekvenser leder en betalningsanmärkning till?
6. Vilka negativa ekonomiska konsekvenser leder en utmätning till?

Uppgift 3 – Från faktura till utmätning

Förklara vad som händer från det att en person inte betalar en faktura till att hen får en betalningsanmärkning och det blir utmätning. Ta hjälp av följande begrepp när du förklarar: förfallodatum, betalningspåminnelse, förseningsavgift, inkasso, ränta, inkassoavgifter, Kronofogden, delgivningskvitto, betalningsanmärkning och utmätning.

Läsavsnitt 4, s. 58–77

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Vad menas med att vara skuldsatt?
2. En anledning till att skulder ökar hos unga är att ”köp nu, betala sen”-metoden ofta används. Varför leder den metoden till att unga blir skuldsatta?

3. Vad är skillnaden mellan skuldsättning och överskuldsättning?
4. Varför är det så svårt att bli av med en överskuldsättning?
5. Hur påverkas en människas vardag av att vara överskuldsatt? Ge flera exempel.
6. Varför är det svårt att få skuldsanering via Kronofogden om man är ung?
7. Var kan man söka hjälp om man mår dåligt av att vara skuldsatt?

Uppgift 4 – Överskuldsättning

En person i din närhet har hamnat i överskuldsättning och vill ha hjälp att ta sig ur den. Vilka råd kan du ge personen? Ta hjälp av följande begrepp: budget- och skuldrådgivning, avbetalningsplaner, skuldsanering genom Kronofogden, socialtjänsten, refinansiering via banker och kreditinstitut.

Läsavsnitt 5, s.78–89

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Vad är det som gör att Awa i berättelsen ”Skulder handlar om mer än bara dåliga val” (s. 79) inte har kraft att göra kloka ekonomiska val?
2. Vilka kan vara några av orsakerna till att man hamnar i överskuldsättning? Ge exempel från boken.
3. Vad kan du göra för att minska risken för överskuldsättning? Ge exempel från boken.
4. På vilket sätt hör kriminalitet ihop med risken att bli skuldsatt?
5. På vilket sätt hör droger ihop med risken för att bli skuldsatt?
6. På vilket sätt hör psykisk ohälsa ihop med risken för att bli skuldsatt?

Uppgift 5 – Sociala problem

Psykisk ohälsa, uppväxt i ekonomisk otrygghet, droger, kriminalitet och arbetslöst är exempel på sociala problem som riskerar att skapa

skulder. Välj ett av ovanstående sociala problem och förklara så noggrant du kan utifrån boken på vilket sätt det kan leda till skuldsättning.

Läsavsnitt 6, s. 90–99

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Varför upplever Sara, i berättelsen ”Kärlek och pengar” (s. 90–92) att hon känner sig beroende av sin pojkvän?
2. Vad menas med att bli ekonomiskt beroende av någon annan? På vilket sätt är det begränsande i en människas liv?
3. Varför är det viktigt att prata ekonomi med sin partner?
4. Vad menas med ekonomiskt våld? Ge exempel.
5. Hur kan du skydda dig från och få hjälp att ta dig ur ekonomiskt våld?

Uppgift 6 – Pengar och kärlek

Hur ska du hantera ekonomi i en relation? Ta hjälp av tipsen på sidan 99 och skriv en egen kom-ihåg-lista till dig själv hur du ska agera kring din ekonomi om du blir kär.

Läsavsnitt 7, s. 100–119

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Vad fick Ella i berättelsen ”Tid är pengar” (s. 100–101) lära sig av sin pappa om pengar och ekonomi när hon var yngre? Vad önskar hon att han hade lärt henne?
2. På vilket sätt kan uttrycket ”tid är pengar” ha både positiva och negativa effekter på din ekonomi?
3. Ge exempel på några bra och några dåliga risker.
4. Förklara begreppen kryptovaluta och pyramidspel. Varför är de dåliga risker?
5. Hur kan du avgöra om en risk är bra eller dålig? Ge exempel från boken.

Uppgift 7 – Bra och dåliga risker

Att ta ekonomiska risker i livet behöver inte alltid vara dåligt. Men det finns både bra och dåliga risker. Utifrån det du har lärt dig i avsnittet. Vilka risker är du beredd att ta för att leva ett så gott liv som möjligt? Vilka risker tänker du undvika? Varför då?

Läsavsnitt 8, s. 120–142

Läs avsnittet och samtala sedan om det ni har läst med hjälp av frågorna och uppgifterna.

1. Vad betyder sparande för dig? Hur mycket/lite sparar du varje månad/år?
2. Förklara följande begrepp: sparkonto, fonder och aktier.
3. Vilka för- och nackdelar finns med olika sparformer som exempelvis sparkonto, fonder och aktier?
4. Varför är det säkrare att spara i fonder än i aktier?
5. Varför är det viktigt att ha tålamod när man sparar i fonder eller aktier?
6. Varför är det bra att sprida sina risker?
7. Hur lyckades Ali i berättelsen ”Ditt liv, dina val, dina 20 miljoner” (s. 138–140) ta sig ur sin överskuldsättning?
8. Vilka är de tre nycklarna till ekonomisk framgång, enligt boken?

Uppgift 8 – Drömköpet

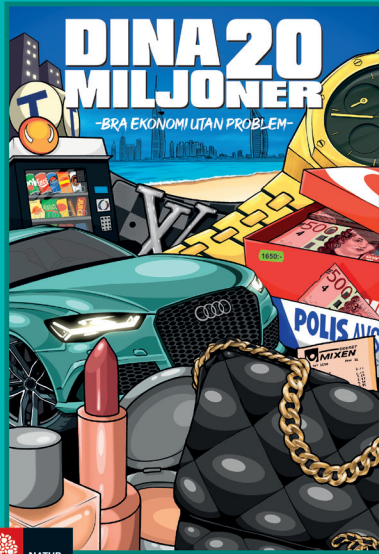
Du har länge drömt om att kunna köpa en vara som kostar en del pengar. Ditt mål är att kunna köpa varan inom en snar framtid. Hur ska du göra för att få ihop pengarna på ett säkert sätt utan att riskera att bli skuldsatt på ett riskabelt sätt? Fundera över vilka inkomstkällor du har, hur mycket du kan spara varje månad och på vilka olika sätt du kan spara pengarna. Följ stegen i ”Du kan göra ditt drömköp” på sidorna 134–137 och berätta hur du ska gå till väga för att göra ditt drömköp.

Efter läsningen

Här följer en uppgift att göra efter att du har läst klart boken.

Mina 20 miljoner

Du har nu läst boken *Dina 20 miljoner* och lärt dig en hel del om vad det innebär att ha ekonomisk kunskap och hur du kan ta kontroll över din framtid och behålla så mycket som möjligt av de pengar du kommer att tjäna under din livstid. I den här avslutande uppgiften ska du få reflektera och fundera över hur du ska ta hand om dina 20 miljoner. Använd dig av det du har lärt dig i boken. Döp texten till *Mina 20 miljoner*.

Mina 20 miljoner är skriven av
Ametist Azordegan och Jonna Fyhr.

Läs mer på nok.se